

MAJANDUS- JA
KOMMUNIKATSIOONI-
MINISTEERIUM

Regionaal- ja
Põllumajandusministeerium
info@agri.ee

Teie 03.01.2024 nr 1.4-1/10, REM/24-
0006/-1K

Meie 08.02.2024 nr 2-3/27

KOKSi muutmine ja sellest tulenevate teiste seaduste muutmine

Austatud minister

Kooskõlastame Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi poolt esitatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu ettevõtluskeskkonnaga seotud teemade osas.

Kooskõlastame, kuid teeme järgmised ettepanekud võrdsuspoliitika osas:

Palume hinnata muudatuste mõju soolisele võrdsusele, võrdsele kohtlemisele ja ligipääsetavusele. Muudatuste mõju võib olla konkreetsetele sihtrühmadele erinev ning võimaluste võrdsuse kui läbiva teemaga arvestamine tähendab seda, et on analüüsitud ja jälgitud, et meetmete ja tegevuste käigus eemaldatakse need barjäärid ja takistused, mis näiliselt ühesuguste tingimuste korral ühte või teise sotsiaalsesse gruppi kuuluvate indiviidide reaalseid võimalusi piiravad.

KOKS-i muutmise üks põhjendustest on, et pärast haldusreformi on omavalitsused muutunud võimekamaks ja enesekontroll toimib paremini. Subsidiaarsuspõhimõtte rakendamine hea eneseregulatsiooniga omavalitsustes võib kohaliku elu edendamisel häid tulemusi anda. Siiski jäi pärast reformi alles ka väga väikeseid omavalitsusi, mille võimekus ei kasvanud ning lisaks tekkis uusi murekohti. Maavalitsuste kaotamise tulemusel on omavalitsuse igapäevaste otsuste üle järelevalve pea olematu. Väiksematel, aga võib-olla teadlikel rikkumistel ei pruugi olla tagajärgi, sest nende tõttu pole kodanikel võimalust ega tahtmist kohtusse minna. Nii võivad probleemid lumepallina kasvama hakata. Võrdsus ja ligipääsetavus on teemad, mida omavalitsused peaksid igas oma otsuses edendama ning peab olema selge, et see pole omavalitsuse valik, vaid kohustus. Vaja on kindlust, et KOKS-i muutmise tagajärjel ei tekiks soodne pinnas nendest teemadest eemale hoidmiseks, või et olukord osade inimeste jaoks ei halveneks. KOKS-i muutmise tulemusel peaks omavalitsustes võrdsuse ja ligipääsetavuse teemadel toimuma positiivne areng.

Palume seletuskirjas selgitada, kas ja kuidas on varasemalt esitatud kommentaariga arvestatud: „KOV-ile võimaldatava elektroonilise töökorralduse puhul tuleb veenduda, et seda saavad kasutada kõik ühiskonnaliikmed võrdsetel alustel, see tähendab e-teenuste ligipääsetavust ka erineva puudega inimestele. Ka elanike kaasamise juures tuleb kindlasti pidada silmas, nagu VTK-s on ka pakutud, erivajadusega inimeste paremat kaasamist. Muuhulgas tähendab see nii igakülgse ligipääsu tagamist kõigile inimestele, aga ka teadlikku, suunatud ja spetsiifilist kaasamist.“

Meie vastavad ettepanekud on:

1. **ETTEPANEK:** Paragrahvi 3 punkt 7 sõnastada „7) kvaliteetsete ja kättesaadavate avalike teenuste korraldamine **ligipääsetavalt** ja soodsaimatel tingimustel.“
PÕHJENDUS: Seletuskirjas on küll mainitud, et „soodsaimatel tingimustel“ on mõeldud sisuliselt ka ligipääsetavust, kuid selle infoni jõudmiseks eeldatakse lugejalt kõrgemaid teadmisi ja oskust eelnõu seletuskirjast see info üles leida. Intuitiivselt selle seose peale ei tule. Ligipääsetavus puudutab eriti teravalt ka neid inimgrupe, kel õigustekstide analüüsimise oskused või võimalused võivad puududa. Neil on **vaja selget pidepunkti, millele oma õiguste kaitsel viidata**. Ligipääsetavus ei ole vajalik vaid puudega inimestele, vaid üha suuremale osale elanikkonnast, sh eakad, lapsed, väikelaste vanemad, ajutise terviseprobleemiga inimesed, infomürast väsinud inimesed. Lisaks aitab digiligipääsetavus kõigil inimestel paremini avatud valitsemisest osa võtta. Laiem teadlikkus ja teadvustamine, et ligipääsetavuse tagamine on kohaliku omavalitsuse kohustus, on vajalik, et iga inimene saaks võimalikult suure osa oma elus maksimaalselt iseseisvalt ühiskonnaelust osa võtta. Praegu on ligipääsetavuse nõuded kohalikes omavalitsustes täidetud väga ebaühtlaselt. Ligipääsetavuse termin on vaja lisada KOKS-i, et ligipääsetavus ühiskonnas osalemiseks oleks tagatud just inimese kodu juures. Seda korraldab kohalik omavalitsus. Ligipääsetavuse edendamiseks on vaja, et nii otsustajad kui ka kodanikud teadvustaks, kelle kohustus see on, ning saaksid sellele võimalikult lihtsalt tähelepanu pöörata.

2. **ETTEPANEK:** Palume hinnata § 7 täiendamist lõikega 11, mis puudutab õigust seada isikute **põhiõiguste ja -vabaduste riiveid**, mõju võrdsuspõhiõigusele. See tähendab, et palume hinnata mõju soolisele võrdsusele ja vähemuste võrdsetele võimalustele, sealhulgas ligipääsetavusele ning kas selline säte võib panna haavatavad grupid ebasoodsamasse olukorda.
PÕHJENDUS: Näiteks, kas see võib tuua kaasa olukorra, kus omavalitsus ei taga info või teenuste ligipääsetavust või näiteks kitsendab elukoha valikuid ning selgitab seda väikese riivega. Kas on võimalik, et näiteks kulude kokkuhoidu teenuse pakkumisel peetakse olulisemaks kui teenuse ligipääsetavust?

3. **ETTEPANEK:** §7 Punkt 9 võiks viidata avaliku teabe seadusele ja **digiligipääsetavusele**.
PÕHJENDUS: Tihti on info keerulise otsimise tulemusel olemas ja mitte kõigile ligipääsetav, näiteks dokumendid, mis pole masinloetavad. Nt protokoll, mis on prinditud, paberil allkirjastatud ja uuesti skännitud.

4. **ETTEPANEK:** §7 Punkt 10 võiks tuua välja ka selle, et kõige olulisem info ja otsused kohaliku elu kohta võiksid olla lühikokkuvõtetena **tõlgitud** ka viipekeelde ning lihtsasse keelde. Seda eriti nendes olukordades, kui inimestelt eeldatakse mingisugust tegutsemist või see on nende heaolu ja teenuseid puudutav.
PÕHJENDUS: Lihtsa keele tõlge on välja töötatud intellektipuudega inimestele, aga aitab kõigil inimestel kiiresti aru saada, mis on keeruliste tekstide olulisem sisu. Mida laiem ring inimesi saab otsustest aru, seda julgemalt saavad nad ühiskonnaelus osaleda. Et kõik ühiskonnaliikmed saaksid kohaliku elu infole ligi, on vaja, et omavalitsused esitaksid olulise info ja teadaanded ligipääsetavates formaatides. See ei puuduta ainult väikese elanike grupi huve, vaid info ligipääsetavust ja arusaamist ja kodanikuaktiivsust üldiselt. Lihtsasse keelde tõlge on vajalik intellektipuudega inimestele, inimestele, kes alles õpivad eesti keelt ning ka infomürast väsinud või väga kiire graafikuga inimestele. Kõik inimesed saavad lihtsasse keelde tõlgitud tekstist paremini aru ning kiire ülevaate kõige olulisemast infost. Keerukad otsused saaksid arusaadavaks suuremale grupele inimestest ja julgustaks neid avalikust diskussioonist osa võtma.

5. **ETTEPANEK:** Seadusesse lisatavale §32¹ punkti 12 võiks täiendada sellega, et **rahvaküsitlus** peaks olema läbi viidud nii, et ligipääs infole ja hääletamises osalemine oleks **ligipääsetav** kõigile hääletusõiguslikele elanikele.

PÕHJENDUS: Rahvaküsitluste läbiviimiseks kasutatakse tihti ise tehtud veebilehti, mis ei vasta ligipääsetavuse nõuetele. Küsitluse infot jagatakse valitsuse veebilehtedel ja sotsiaalmeedias tihti nii, et see on vormistatud pildina, mis teeb selle info ligipääsmatuks ekraanilt lugemise abivahendeid kasutavatele inimestele. Tihti on kogu info ja osalemine võimalik ainult digitaalselt. Erinevalt valimiste korraldamisele, võib kiiremate rahvaküsitluste korraldamisel juhtuda, et **teatud inimgruppide osalemine välistatakse ligipääsetavuse puudumise tõttu**. Seega oleks kasulik selle punktis mingil viisil hääletuse korraldaja suunata näiteks avaliku teabe seaduse ligipääsetavust puudutavaid punkte lugema, et koostatav määrus arvestaks ka erivajadustega.

6. **ETTEPANEK:** Lisada §41 alapunkt 5 „Vähemalt kõige olulisem info ja teadaanded **tõlgitakse** ligipääsetavuse tagamiseks ka viipekeelde, lihtsasse keelde ning vajadusel lisatakse videole subtiitrid või kirjeldustõlge.“

PÕHJENDUS: Et kõik ühiskonnaliikmed saaksid kohaliku elu infole ligi, on vaja, et omavalitsused esitaksid **olulise info ja teadaanded ligipääsetavates formaatides**. See ei puuduta ainult väikese elanike grupi huve, vaid info ligipääsetavust ja arusaamist ja kodanikuaktiivsust üldiselt. Lihtsasse keelde tõlge on vajalik intellektipuudega inimestele, inimestele, kes alles õpivad eesti keelt ning ka infomürast väsinud või väga kiire graafikuga inimestele. Kõik inimesed saavad lihtsasse keelde tõlgitud tekstist paremini aru ning kiire ülevaate kõige olulisemast infost. Keerukad otsused saaksid arusaadavaks suuremale grupile inimestest ja julgustaks neid avalikust diskussioonist osa võtma. Kuulmispuudega inimestele on videodes oluline viipekeele tõlge ning subtiitrite olemasolu. Subtiitrid on abiks ka näiteks väikelaste vanematele ja eakatele, kes müra või kuulmislanguse tõttu ei saa ainult helile loota. Kirjeldustõlkega videomaterjali sisu on ligipääsetav nägemispuudega inimestele.

7. **ETTEPANEK:** §51 lõiked 6 ja 7 liita üheks punktiks ning **lisada viide ligipääsetavuse tingimustele** „Volikogu istungite, valitsuse istungite ning volikogu ja valitsuse komisjonide koosolekute protokollid peavad olema igaühele ligipääsetavad vastavalt avaliku teabe seadusele ning valla või linna õigusaktides sätestatud korras.“

PÕHJENDUS: Protokollide leidmine on praktilises elus tihti keerukas, eriti kui otsitakse kindlat protokoll. Kindla märksõna abil otsimine on mõnikord võimatu. Veel on levinud praktika, et mingil põhjusel prinditakse protokoll välja, allkirjastatakse käsitsi ja siis skaneeritakse uuesti. See tähendab, et tekst ei ole otsitav ega **masinloetav**, mis tähendab, et näiteks nägemispuudega inimestel ei ole võimalik sellele ligi pääseda. Seega on oluline rõhutada, et korraldatud ei pea olema vaid protokollide kättesaadavuse ajakava, vaid ka **avalikustatud protokollide ligipääsetavus**.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Tiit Riisalo

majandus- ja infotehnoloogiaminister

Kaarel Lehtsalu
639 7651 Kaarel.Lehtsalu@mkkm.ee